

Ομιλία της κ. κ. Τριάδας Τσιακίρη-Αποστολίδου, φιλολόγου καθηγήτριας, μέλος του Συλλόγου μας στην εκδήλωση επίδοσης βραβείων στους αριστούχους μαθητές και τους επιτυγχόντες στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, την Κυριακή 27 Νοεμβρίου 2011.

Οικονομική ή Πνευματική Κρίση;

Η πολυτεκνη οικογένεια μπροστα στο επικαιρο δίλημμα.

Σεβασμιότατε, σεβαστοί πατέρες, αξιότιμοι κύριοι, αγαπητοί φίλοι και παιδιά,

Μου είπαν να μιλήσω για κάτι επίκαιρο και ,όπως καταλαβαίνετε, το πιο δημοφιλές και επίκαιρο θέμα εδώ και αρκετό καιρό είναι η «κρίση». Σίγουρα θα έχετε κουραστεί να ακούτε συνεχώς γι' αυτήν. Κι εγώ κάπως έτσι νιώθω. Όμως ως άνθρωποι ζούμε συνεχώς μέσα σε κρίσιμες στιγμές και το θέμα είναι πώς τις αντιμετωπίζουμε.

Η μικρή αυτή λεξούλα άρχισε δειλά δειλά να κάνει την εμφάνισή της πριν ένα χρόνο περίπου-ίσως και παραπάνω- αρχικά, στα τηλεοπτικά πάνελ, στις εφημερίδες, στα στόματα των πολιτικών ταγών μας και των οικονομικών αναλυτών. Ύπουλα κατόπιν διείσδυσε στις διαπροσωπικές μας σχέσεις, στις μεταξύ μας φιλικές κουβέντες, στο μυαλό και τη σκέψη μας, στις αποφάσεις της ζωής μας, ακόμη και στον ύπνο μας! Σαν ένα φίδι που ανύποπτα σε πλησιάζει και μπορεί να σε δηλητηριάσει σύγκορμα. Και φτάσαμε σήμερα να ακούμε αυτή τη λεξούλα ... «κρίση» και να μας πιάνεινευρική «κρίση»! Η πρωταρχική αμηχανία, γρήγορα εξελίχθηκε σε αγωνία, φόβο, πανικό. Η τελική κατάληξη είναι ακόμη άγνωστη. Το μόνο σίγουρο είναι πως βιώνουμε την τρομοκρατία της «κρίσης» στις συνειδήσεις μας.

Ο πρώτος επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη μας ήταν καίριος και εύστοχος. «Οικονομική»! Καθόλου δύσπεπτος ή δυσνόητος, να θίγει τις εφησυχασμένες συνειδήσεις μας, αλλά αντίθετα συγκεκριμένος και απόλυτα ορατός. Θίγει μόνο τις τσέπες και τα πορτοφόλια μας! Μόνο για αυτά, λοιπόν, συντρέχει λόγος ανησυχίας και για τίποτε άλλο.

Μα γιατί; ακούω τον μέσο Έλληνα να αναρωτιέται. Υπάρχει κάτι άλλο για το οποίο θα έπρεπε να αγωνιούμε; Σωστά! Ο πνευματικός λήθαργος στον οποίο έχουμε περιπέσει εδώ και πολλά χρόνια ως έθνος έχει καταντήσει μόνιμη παραλυσία του νου και της καρδιάς! Ποιος ο λόγος ανησυχίας για τις ανύπαρκτες ανθρώπινες σχέσεις, εκτός και εντός της οικογένειας, ποιος ο λόγος ανησυχίας για τις χιλιάδες παιδιών που δεν ξέρουν γιατί κάθονται στα θρανία, για τους νέους που ατελείωτα κυνηγούν τη γνώση, επειδή κανείς δεν τους βοηθά να γίνουν χρήσιμοι στην πράξη; Γιατί να ανησυχώ για το παιδί μου και τις όποιες δυσκολίες του, όταν ΕΓΩ έχω την οθόνη της τηλεόρασής ΜΟΥ και αυτή γεμίζει όλο τον ελεύθερο χρόνο μου; Γιατί να στεναχωρηθώ αν ο ή η σύζυγός μου αισθάνεται μόνος μες στο γάμο, αφού ΕΓΩ έχω βρει καλή παρέα στον υπολογιστή ΜΟΥ; Όσον αφορά δε τα εκατομμύρια ανθρώπων στον κόσμο που πεθαίνουν από τη δίψα, την πείνα , τις αρρώστιες ή τους άστεγους και τους άπορους των μεγαλουπόλεων, αυτό έχει γίνει μακρινό και φανταστικό

παραμύθι για τον μικρόκοσμό μας! Όσο περνάμε καλά ΕΜΕΙΣ, άντε και η οικογένειά ΜΑΣ, δεν υπάρχει πρόβλημα! Οι άλλοι δεν μας αφορούν. Ατομισμός, λοιπόν, σε όλο του το μεγαλείο! Πρώτο χαρακτηριστικό του πολιτισμού μας.

Δεύτερη πλάνη του σύγχρονου ανθρώπου, εξίσου τραγελαφική: Να γίνει ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ. Ιδιοκτήτης εφοδίων και γνώσεων από μικρό παιδί, ώστε κατόπιν να μπορεί να γίνει ιδιοκτήτης γης, αυτοκινήτων, κινητών και ακινήτων, γενικά χρημάτων, και γιατί όχι ιδιοκτήτης δόξας και φήμης! Από τη μέρα που πηγαίνουμε στην πρώτη τάξη του Δημοτικού, ως τη μέρα που συνταξιοδοτούμαστε τουλάχιστον, ακόμη και μέχρι να πεθάνουμε, ζούμε μες στο ατελείωτο άγχος και την αγωνία να πετύχουμε όλα αυτά, και μετά μες στο φόβο και τον τρόμο μην τα χάσουμε.. Η ίδια η λέξη είναι ενδεικτική του πνεύματος που κουβαλά: ΙΔΙΟ-ΚΤΗΤΗΣ = ΚΤΩΜΑΙ/ΑΠΟΚΤΩ ΤΑ ΙΔΙΑ/ΔΙΚΑ ΜΟΥ. Όλα να είναι δικά μας, όχι των άλλων. Είναι αστείο, αλλά το ίδιο συναίσθημα που βιώνουμε ως μικρά παιδιά όταν μαλώνουμε για κάποιο παιχνίδι και κλαίμε, φωνάζοντας πως είναι δικό μας, αυτό ξαναβιώνουμε και ως ενήλικες με την ιδιοκτησία. Συμπεριφερόμαστε ως αφεντικά εκεί που μας παίρνει! Ακόμη και όλον τον πλανήτη, που μας φιλοξενεί και μας τρέφει, τον καταστρέφουμε. Είναι δυνατόν να μη δρέψουμε τους καρπούς της αλογοισιάς μας κι αυτού του αδηφάγου πνεύματος; Αφού ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΑ ΜΑΣ, ΔΙΚΕΣ ΜΑΣ ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΕΙΝΑ ΠΟΥ ΣΥΣΣΩΡΕΥΟΥΜΕ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΜΑΣ! Μήπως όμως η ιδιοκτησία δεν πρέπει είναι **αυτοσκοπός**, παρά ένα ΜΕΣΟ, του οποίου καλούμαστε να γίνουμε ΣΥΝΕΤΟΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ;

Τρίτο χαρακτηριστικό του σύγχρονου μοντέλου ζωής: Η ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ. Αφού έγινα ιδιοκτήτης εφοδίων, γίνομαι άξιος και απαιτώ ανταμοιβή. Και φυσικά όχι όποια όποια ανταμοιβή, αλλά χρηματική. Βέβαια, στη χώρα μας, θα μου πείτε, παρουσιάζεται το οξύμωρο να «ανταμείβονται» συνήθως οι ανάξιοι – και συχνά μάλιστα, δια της γνωστής μεθόδου του μικρού άσπρου παραγεμισμένου με χρήματα φακέλου!-, αλλά ακόμη και στην περίπτωση που υποθετικά λειτουργούσε η αξιοκρατία, πάλι το πνεύμα είναι άκρως ατομιστικό, και σκληρό: ωραία για τον άξιο. Κι αυτός που δεν είναι άξιος; Στον καιάδα! Τι μας νοιάζει εμάς! Εμείς είμαστε στους άξιους! Τα κριτήρια, βέβαια, αυτής της αξιολόγησης είναι και πάλι μόνο χρησιμοθηρικά: πτυχία, στην καλύτερη περίπτωση, χρήματα, γνωριμίες και όνομα στη χειρότερη. Λέξεις όπως **ΗΘΟΣ, ΠΝΕΥΜΑ, ΚΑΡΔΙΑ**, έχουν ήδη καταντήσει άγνωστες.

Ένα «υπέροχο» σύστημα, λοιπόν, σήμερα! Ένα σύστημα ,μέσα στο οποίο η φτώχεια και η ανέχεια ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού απ'τη μια μεριά, ο ατομισμός, η αδιαφορία και η αγωνία αποκλειστικά για την ιδιοκτησία υλικών αγαθών απ' την άλλη, δεν είναι παθολογία αλλά **φυσιολογία** του πολιτισμικού μας μοντέλου. Η καθ' εαυτή οικονομική κρίση, λοιπόν, δεν είναι παρά απότοκος και γέννημα της εγωπάθειας και της αλαζονείας της εποχής μας. Έτσι, στη μοντέρνα αμαρτία της σύγχρονης «ύβρης» του ευδαιμονισμού, χρησιμοποίησε και η αγάπη του Θεού μοντέρνα μέσα παιδαγωγίας, όπως η κατάρρευση των τραπεζών, των χρηματιστηρίων και των αγορών! Εκείνος, ο οποίος κάποτε εισήλθε οργισμένος στο Ναό των Ιεροσολύμων και έδιωξε όλους τους εμπόρους, γκρεμίζοντας τα τραπέζια τους και τις προμήθειές τους, φαίνεται και σήμερα να ανατρέπει τα είδωλα των οικονομικών βεβαιιοτήτων. Γιατί άραγε; Μήπως για να συνέλθουμε, να κάνουμε μια

νέα ιεράρχηση αξιών και προτεραιοτήτων στη ζωή μας; Μήπως για να δούμε το χρήμα ως «χρήμα» με την αρχαιοελληνική του έννοια, δηλαδή εργαλείο, και όχι ως μόνιμο απόκτημα; Μήπως για να συνειδητοποιήσουμε πως πάσχει το **πνευματικό** μας ανοσοποιητικό σύστημα και να ενδιαφερθούμε για τη θεραπεία του; Πρωτίστως, λοιπόν, η σύγχρονη οικονομική κρίση είναι κρίση πολιτισμική, ηθική, εν τέλει πνευματική.

Ωραία σας παρουσίασα και σχολίασα ως εδώ τη σύγχρονη κατάσταση, μα αυτή, πιστεύω, όλοι τη γνωρίζετε λίγο ή πολύ. Αυτό που δε θα γνωρίζετε, όμως, είναι η προσωπική μου μαρτυρία για όλα αυτά, μέσα από την καθημερινότητα της οικογενειακής μου ζωής. Γι' αυτήν άλλωστε έχω κληθεί σ' αυτό το βήμα. Ίσως θα μπορούσε να αποτελέσει μια πρόταση αντιμετώπισης της σημερινής κρίσιμης κατάστασης.

Ένα πρώτο μυστικό που με βοήθησε να μείνω έξω από το κλίμα πανικού και τρομοκρατίας, είναι το γεγονός πως, ως εργαζόμενη αλλά και πολύτεκνη μάνα, ούτε είχα, ούτε έχω χρόνο να σπαταλήσω μπροστά στην καταστροφική οθόνη της τηλεόρασης. Έτσι έμεινα και παραμένω συνειδητά μακριά από αυτό το κουτί της Πανδώρας, που μόνο καταστροφολογεί. Τώρα μάλιστα που έχω αγανακτήσει μ' αυτόν τον εκβιασμό όλων να αγοράσουμε αποκωδικοποιητή για να μπορούμε να βλέπουμε τηλεόραση, όχι απλά δεν ευκαιρώ, αλλά αρνούμαι να την ανοίξω! Δε με ενοχλεί καθόλου που βρίσκομαι εκτός τόπου και χρόνου, όπως πολλοί μου προσάπτουν. Δικός μου τόπος είναι η οικογένειά μου, και σ' αυτήν βρίσκω ανάπαυση και χαρά. Δικός μου χρόνος είναι εκείνος που διαθέτω στα παιδιά μου και στους μαθητές μου, και κυλά, δόξα τω Θεώ, ευχάριστα και δημιουργικά. Αν μπορώ να κάνω κάτι καλό, το κάνω σ' αυτόν τον δικό μου τόπο, μέσα σ' αυτόν τον προσωπικό μου χρόνο, κι ίσως έτσι να προσφέρω κάτι ελάχιστο και στο γενικότερο καλό του συνόλου. Σε τι θα με βοηθήσει να ξέρω όλα τα στραβά της Ελλάδος και του κόσμου, αν δεν μπορώ να κάνω κάτι γι' αυτά; Ξέρω όμως ότι μπορώ να κάνω πολλά για τους γύρω μου στην κάθε μέρα που μου ξημερώνει ο Θεός. Και γι' αυτήν μόνο μεριμνώ! Ενημερώνομαι για τα στοιχειώδη από τις εφημερίδες, κι έτσι διατηρώ την ψυχραιμία μου και την ψυχική μου γαλήνη, την οποία σίγουρα θα είχα χάσει αν καθημερινά άρχιζα τη μέρα μου με το πανικόβλητο ύφος του κυρίου Αυτιά!

Δεύτερο βήμα: Όλοι φυσικά έχουμε αναγκαστεί να περιστείλουμε τις περιττές δαπάνες-αρχής γενομένης από το ίδιο το κράτος. Γιατί, όμως, να μη μας δίνει χαρά το γεγονός της «νηστείας» και της εγκράτειας στην καταναλωτική μας συμπεριφορά, και διαρκώς να γκρινιάζουμε και να μεμψιμοιρούμε γι' αυτά που είχαμε και τώρα στερούμαστε; Δεν ξέρω αν οι υπόλοιποι φίλοι πολύτεκνοι συμμερίζονται το δικό μου βίωμα, αλλά η οικογενειακή μας ζωή προ «κρίσεως» και μετά «κρίσεως» δεν άλλαξε δραματικά. Χρειάστηκε να σφίξουμε μόνο καμιά τρύπα παραπάνω το ζωνάρι μας κι αυτό ήταν όλο. Δεν κάναμε δραστικές περικοπές, μιας και πάντοτε κινούμαστε συγκρατημένα. Τι είχαμε και τι χάσαμε, αγαπητοί φίλοι;! Έτσι και το ηθικό μας παρέμεινε ακμαίο, και η οικογενειακή χαρά δεν έκανε φτερά. Σε μια πολύτεκνη οικογένεια, δύσκολα θα συναντήσεις υπερκαταναλωτική manía και αλόγιστες σπατάλες. Αυτή η πολυτέλεια δεν υπάρχει. Εξ' ορισμού και εξ' ανάγκης ακολουθείται μια οικονομική πολιτική συντηρητική. Η πολύτεκνη οικογένεια νέμει τα του οίκου της

συνετά, γιατί πρέπει να νοιαστεί για τις ανάγκες πολλών μελών, να θέσει προτεραιότητες και να διαχειριστεί το χρήμα με λογική και δικαιοσύνη. Είναι εξ' αρχής προπονημένη στην ολιγάρκεια και όχι στην καλοπέραση. Και νομίζω πως αυτό αποτελεί όχι απλώς επιβεβλημένη ανάγκη, αλλά συνειδητή επιλογή. Επιλέγουμε την πολυτεκνία, πρωτίστως γιατί αγαπάμε το σύντροφό μας, γιατί αγαπάμε τα παιδιά, γιατί στη σύγχρονη εποχή της υπερκατανάλωσης και της μοναξιάς, αυτή αποτελεί υγιέστερο περιβάλλον να μεγαλώνουν μικροί και μεγάλοι. Δεν περιμένουμε το πενιχρό οικογενειακό επίδομα να κάνει τη διαφορά στις σχέσεις μας, γιατί δική μας χαρά είναι τα πρόσωπα των παιδιών μας, η αγκαλιά του συζύγου μας. Κι αν χάσουμε λίγα αγαθά ακόμη, κανείς δε μπορεί να μας στερήσει το ύψιστο αγαθό: να έχουμε ο ένας τον άλλον.

Οι τρεις πληγές του σύγχρονου ανθρώπου, που προανέφερα, δηλαδή ο ατομισμός, η ιδιοκτησία και η ανταμοιβή, αντιμετωπίζονται θεραπευτικά μέσα στους κόλπους της πολύτεκνης οικογένειας. Οι γονείς δε μπορεί να μη βγουν από τον εαυτό τους όταν έχουν τέσσερις τουλάχιστον φωνές να τους ζητούν η καθεμιά το χρόνο της και την προσοχή της. Τα παιδιά μαθαίνουν από μικρά να λειτουργούν ως ομάδα μέσα από το παιχνίδι. Όσο κι αν τους ταλαιπωρεί πολλές φορές το γεγονός ότι δεν έχουν ίσως το δικό τους χώρο –τόσο χωροταξικά όσο και ψυχολογικά- παρ' όλα αυτά, αυτή η τριβή στις αναμεταξύ τους σχέσεις, τα κάνει πιο ευπροσάρμοστα, συνεργάσιμα και υπομονετικά στο εξωοικογενειακό περιβάλλον, πιο εφευρετικά στο πώς να διεκδικούν τη δική τους θέση. Γίνονται καλοί διαπραγματευτές, ανακαλύπτουν τα όριά τους και τον εαυτό τους γρηγορότερα, νοιάζονται για το διπλανό τους και το δείχνουν, γιατί έχουν ασκηθεί για όλα αυτά **πρώτα μες στην οικογένεια**. Η κατανομή εργασιών ανάμεσα σε όλα τα μέλη, διδάσκει τη συνεργασία και υπευθυνοποιεί τα παιδιά νωρίτερα. Φέτος έδωσε ο Θεός και διδάσκω σε ένα τμήμα που το ένα τρίτο περίπου της τάξης είναι παιδιά πολύτεκνων οικογενειών. Δε σας κρύβω ότι, παρόλη τη ζωηράδα τους ως παιδιά- μπορώ να συνεννοηθώ καλύτερα μαζί τους, απ' ότι με άλλα τμήματα, πολύ απλά γιατί είναι πιο ώριμα και υπεύθυνα και επηρεάζουν και τους γύρω τους. Και όλα αυτά, δεν τα λέω μόνο για να παινέψω το σπίτι μου! Είναι κοινή ομολογία πολλών εκπαιδευτικών μέσα από τη σχολική πράξη.

Το αίσθημα της ιδιοκτησίας, πάλι, διακυβεύεται συχνότερα μες στην πολύτεκνη οικογένεια, κι έτσι μεταμορφώνεται πιο εύκολα σε μοίρασμα και κοινοκτημοσύνη. Θες από ένα παιχνίδι που θα το χρησιμοποιήσουν πολλοί, θες από τα ρούχα που θα περάσουν από τον ένα στον άλλο ή από ένα γραφείο που θα το μοιραστούν περισσότεροι από ένας. Όσο για την ανταμοιβή, αυτή, τις περισσότερες φορές, είναι ηθική. Η επιβράβευση των γονιών προς τα παιδιά, η χαρά της συνεργασίας και της συντροφικότητας στο παιχνίδι, οι μικρές καθημερινές στιγμές με τα πειράγματα και τα αστεία, όλα αυτά δίνουν ευτυχία στη ζωή της πολύτεκνης οικογένειας. Ποια καλύτερη ανταμοιβή μπορεί να υπάρξει για το γονιό απ' τη χαρά να έχει παιδιά καλόγνωμα και υπεύθυνα; Ποια καλύτερη ανταμοιβή για το παιδί απ' τη σιγουριά να ξέρει ότι έχει πολλά αδέρφια να το νοιάζονται;

Μια τελευταία συμβουλή, που νομίζω κάθε πολύτεκνη οικογένεια την εντάσσει στο καθημερινό της πρόγραμμα, και η οποία λειτουργεί πραγματικά ως αντίδοτο στον πανικό της παγκόσμιας κρίσης, είναι και η εξής: Δοκιμάστε να ψάλλετε καθημερινά

και όσο πιο συχνά μπορείτε το «Πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν». Κρύβει τη μεγαλύτερη αλήθεια και σοφία των πατέρων μας που πέρασαν μέσα από τόσες περιόδους κρίσης. Ναι, είναι πανεύκολο για έναν πλούσιο σε υλικά αγαθά να πτωχεύσει και να πεινάσει. Γι' αυτόν όμως που ψάχνει ολόκαρδα το Θεό σε καθετί και στον καθένα γύρω του, δε θα του λείψει τίποτα. Αν θέλετε, μπορείτε να το εναλλάσσετε και με το τροπάριο του προσάτη μας αγίου Νικολάου, ο οποίος «εκτήσατο τη πτωχεία τα πλούσια». Σίγουρα οι πρεσβείες του θα μας μάθουν πως να γινόμαστε πλούσιοι πτωχεύοντας.

Αγαπητοί φίλοι, **είναι μόνο θετικό** το γεγονός ότι αναγκαζόμαστε να αλλάξουμε τον τρόπο ζωής μας προς μια συνετότερη πορεία. **Είναι ελπιδοφόρο** ότι οδηγούμαστε μέσα από μια δύσκολη κατάσταση να νοηματοδοτήσουμε το βίο μας με αλήθειες ουσιαστικές, όπως η ειλικρίνεια, η εγκράτεια, η αλληλεγγύη προς τον πάσχοντα συνάνθρωπο, η πίστη στο Θεό.

Θα' θελα να κλείσω, με μια κουβέντα ενός από τα παιδιά μου, που μου' δωσε ένα μάθημα ζωής αλλά συνάμα και θάρρος να συνεχίζω τον αγώνα μου. Συχνά από τα παιδιά μας παίρνουμε λόγο Θεού, κι αυτό είναι μια από τις ευλογίες Του. Καθώς το τελευταίο διάστημα, όταν ζητούν κάτι, ακούν όλο και συχνότερα τη συνήθη φράση «δεν έχουμε αρκετά λεφτά για να το πάρουμε», σκέφτηκα να διερευνήσω λίγο τα συναισθήματά τους πάνω σε αυτό. Λίγο πριν τα πάρει, λοιπόν, ο ύπνος στα κρεβάτια τους ένα βράδι, τους έκανα την εξής ερώτηση : «Τελικά, βρε παιδιά, είμαστε φτωχοί ή πλούσιοι;» Και δε διστάζω να σας ομολογήσω πως κατά βάθος ήταν ένα ερώτημα που βασάνιζε εμένα την ίδια. Μετά από λίγα λεπτά σκέψης –βλέπετε δεν ήταν κι εύκολο το ερώτημα- η μια μου κόρη μου λέει : «Μαμά, είμαστε πλούσιοι σε αγάπη». Τη φίλησα και έσβησα το φως. Δε χρειαζόμουν τίποτ' άλλο. Όλες οι απορίες μου είχαν λυθεί. Θυμήθηκα μόνο μια όμορφη φράση που είχα διαβάσει πριν καιρό : **Αν θες να νιώθεις πλούσιος, απλά μέτρα όλα τα πράγματα που έχεις, τα οποία δεν αγοράζονται με χρήματα.**

Τσιακίρη-Αποστολίδου Τριάδα